

"Kraften i allas engagemang"

– ledord under Onkologidagarna i Kalmar 2023

Onkologidagarna är sedan starten 2013 en årlig konferens för kunskapsutbyte mellan företag och professioner som arbetar inom cancervården. Den tionde upplagan hölls i Kalmar – i Kalmarsalen, idag ett modernt konserthus men med ett förflutet från 1800-talet som framgångsrik ångkvarn. Under tre dagar samlades ungefär 500 deltagare och 45 företag/utställare för att dela erfarenheter och kunskap, ta del av den senaste forskningen och inspireras till att bedriva och utveckla den onkologiska vården.

Konferensen arrangerades i samarbete mellan Svensk Onkologisk Förening (SOF), Sjuksköterskor i Cancervård och Onkologiska kliniken och strålningsfysik i Kalmar. Deltagarna välkomnades av Magnus Lagerlund, klinikchef och Johan Rosenqvist, hälso- och sjukvårdsdirektör, Region Kalmar, som lyfte vikten av att jobba tillsammans för att kunna utnyttja sjukvårdens resurser på bästa sätt.

Årets Onkologidagar inleddes med att hedersföreläsare professor David Schwappach pratade om patientsäkerhet och vikten av att sträva efter att minska det som kan äventyra patientsäkerheten. "Interruptions" eller störningsmoment betonades i detta sammanhang

och enligt Schwappach blir en onkolog störd ca 8 ggr/h, vilket innebär att ungefär 17 procent av arbetstiden ägnas åt störningsmoment. Siffran för sjuksköterskor är liknande. Att hitta strategier för att minska dagliga störningsmoment är en utmanande men viktig uppgift.

BEHÖVS ÅTGÄRDER PÅ SYSTEMNIVÅ

Studier har visat att 34 procent av cancerpatienterna drabbas av minst ett Adverse Event (AE) och att 16 procent av patienterna drabbas av minst en biverkan som hade kunnat förebyggas eller förmildrats. För att minska patientrelaterade incidenser, poängterar David, att det behövs åtgärder på systemnivå – inte individnivå. Åtgärder på individnivå i

form av exempelvis checklistor, dubbelkontroll och varningsetiketter har visats vara mindre effektiva än åtgärder på systemnivå som exempelvis förändringar i arbetsmiljön ("noise reduction"), kulturförändring ("speaking up culture") och begränsande/tvingande funktioner som exempelvis begränsar användning av copy-paste vid läkemedelsordination.

Att ha en tillåtande kultur där medarbetarna vågar påtala och uppmärksamma risker är effektivt för att minska risken för patientskador och därmed öka patientsäkerheten. För att nå dit framhölls vikten av att ta tag i identifierade riskmoment på en gång, vilket är en utmaning men kan underlättas genom att arbeta stegvis och börja i en grupp som

Klinikchefen Magnus Lagerlund gladdes åt det stort uppslagna reportaget om cancervården i Kalmar i Onkologi i Sverige som landade en helt färsk utgåva till konferensens start.

är motiverad. Sammanfattningsvis lyfte David frågan: Kan vi göra cancervården säkrare? En fråga som han själv bejakade med uppmaning att det går – och att vi borde försöka.

Sjukvårdens utmaning i optimalt utnyttjande av resurser präglar alla verksamheter och den onkologiska verksamheten är inte undantagen. Utvecklingen inom precisionsmedicin med molekylärt riktade behandlingsmöjligheter och immunterapi innebär att behandlingsmöjligheterna ökat. Samtidigt lever människor allt längre och år 2040 beräknas 900 000 svenskar vara 80 år eller äldre. Med bakgrund i detta blir vikten av att ge rätt behandling till rätt patient i rätt tid tydlig. Vad kan vi göra? Vad bör vi

göra? Två frågor som redan idag präglar den onkologiska vården, men som troligen kommer att bli ännu viktigare i framtiden.

SKÖRHETSSKATTNING VIKTIGT VERKTYG

En äldre befolkning och utökade behandlingsmöjligheter belyser vikten av att kunna förutspå huruvida patienten kommer att gynnas av behandling eller ej. Kliniska studier och användning av registerdata vid implementering av nya behandlingar för att kunna utvärdera effekten och nyttan är avgörande i detta. Maria Helde Frankling, överläkare i onkologi på Karolinska Universitetssjukhuset och mottagare av Pfizers och SOF:s forskningsstipendium, talade om

skörhetsskattning som ett potentiellt viktigt verktyg för att kunna förutsäga vilka äldre patienter som tolererar cytostatikabehandling och vilka som inte gör det. Tillsammans med sin forskargrupp hoppas hon kunna utveckla ett mer tillförlitligt bedömningsverktyg syftande att kunna göra behandlingen mer individanpassad och därmed undvika över- och underbehandling.

Handhavandet av palliativa cancerpatienter inom akutsjukvården är en utmaning. Detta åskådliggjordes tydligt när intensivvårdsläkare Magnus Almeling, onkolog Christine Jaredsson och internmedicinare och etiker Joar Björk fick diskutera handläggningen av den fiktiva patienten Anna – en ung kvinna

med palliativ bröstcancer som har två barn och en make som säger "ni måste göra allt".

SVÅRA AVVÄGNINGAR UNDER LUPP

Diskussionen, där professionernas olika perspektiv framkom, gav en nyanserad bild av hur svårt det ofta är att avgöra vilka insatser som är adekvata och till gagn för patienten. Att försöka utröna patientens egen önskan är avgörande, liksom att inte enbart se till patientens kronologiska ålder utan även fundera på konsekvenserna och efterloppet efter eventuell intensivvård. Panelen lyfte fram att när flera olika kliniker är involverade är det lätt att missa att se till helheten och Magnus lyfter vikten av att ställa frågan "Vem har den samlade bilden?". Panelen diskuterar hur skuld-känslor kan uppstå när behandlingen leder till komplikationer och att det i dessa situationer finns en tendens att ta höjd och göra för mycket för att försöka rätta till fel. Detta benämns som "Error on the safe side" och de är överens om att det är lika fel som att göra för lite.

Vikten av att försöka klargöra patientens önskan kan vara en utmaning när en palliativ cancerpatient behöver akut-sjukvård. I vissa situationer kan intensivvårdande insatser vara befogade för att köpa tid och kunna inhämta information om vad patienten själv vill. Vikten av att kunna kommunicera med patient och anhörig och att lyckas etablera en relation där man kan prata om det svåra betonas. Joar lyfter att nyckeln i kommunikation ofta är att lyssna mer och prata mindre. I detta avseende kan det vara värdefullt att be patient och närstående sätta ord på vad de ser och upplever för att få ökad förståelse för hur de upplever sin situation. Avslutningsvis lyfter Christine en reflektion som en åhörare delgivit via mentometer, nämligen vikten av att tordas avstå.

I SPÅKULAN – CANCERVÅRDEN 2033

"Individstyrd behandling i vård och forskning – framtidens melodi?" var en av programpunkterna då Onkologidagarna anordnades i Linköping 2013. Idag, tio år senare, kan vi tack vare ökad kunskap om tumörbiologi som möjliggör målinriktad behandling, konstatera att vi är där. Frågan är vad som händer under det kommande decenniet. Detta

diskuterades av en panel utifrån frågeställningen "Hur vill vi att cancervården ser ut om tio år?"

Magnus Lagerlund, överläkare, verksamhetschefsrådet, förutspådde att framtiden kommer att innebära mer onkologisk vård och mindre kirurgi. Utöver vikten av att ge rätt behandling till rätt patient i rätt tid betonades vikten av personcentrerad vård och att fråga patienten vad som är viktigt för denne. I detta avseende är det viktigt att frågan inte ställs vid ett enskilt tillfälle utan vid upprepade tillfällen.

Att involvera patienten i diskussionen som rör vård och behandling betonades även av Marianne Olsson, patientrepresentant för nätverket mot gynekologisk cancer, som berättade att Sverige avviker gentemot andra europeiska länder i att inkludera patienten i vården. Hon lyfte vikten av att lyckas etablera ett partnerskap och uppnå välinformerade patienter som har förutsättningar att vara med i beslut och ta ställning, vilket kan minska risken för under- och överbehandling. Att inkludera patientföreträdare, både individuellt och kollektivt och att skapa ett system för patientmedverkan i utveckling av vården är viktiga steg för att nå dit. Andra framtidsvisioner är avskaffning av läkemedelsgodkännande på regional nivå och fortsatt utveckling av digitala system för självmonitorering och självmedicinering.

Digital teknik lyftes även av Oili Dahl, ordförande i Svensk Sjuksköterskeförening, med betoning på omvårdnadsinformatik. Omvårdnadsinformatik är specifikt inriktat på hantering av information som har med omvårdnad att göra och som med stöd av digital teknik kan sätta fokus på hälsa som effekt av omvårdnad. Även precisionsomvårdnad, utveckling av tillförlitliga PROM/PREM och omvårdnadsforskning för att förebygga, diagnostisera och identifiera interventioner som främjar hälsa, önskades. Ytterligare något som hon hoppas se i framtiden är införandet av en ny yrkesroll – avancerad specialistsjuksköterska, som har fördjupad kunskap inom både omvårdnad, medicin och ledarskap.

Kjell Ivarsson, cancersamordnare, Sveriges kommuner och regioner (SKR) vill se att cancerprocessen kommer in centralt i samtalet om omställningen inom hälso- och sjukvården och att det skapas en plattform för jämlik vård. Fördjupad samverkan på olika nivåer och fortsatt utveckling av kunskapsstyrningen är viktigt i detta avseende. Han lyfte även betydelsen av utveckling och forskning som en del av verksamheten och att sjukvårdspersonal bör involveras vid utveckling av framtidens informationssystem. Även betydelsen av att försöka uppnå en sömlös vårdresa där patienten är delaktig i sin vård och behandling som understöds av digitala verktyg poängterades.

KRAFT I ALLAS ENGAGEMANG

Vikten av samarbete på olika nivåer lyftes av samtliga paneldeltagare. Katia Bragazzi, ordförande i expertnätverk cancer inom LIF, branschorganisationen för de forskande läkemedelsföretagen i Sverige, presenterade "EU's Beating Cancer plan", som innebär ett politiskt åtagande syftande att minska cancersjukdomar och bidra till en stark hälsounion i EU. Planen fokuserar på hela sjukdoms- och vårdkedjan och innefattar fyra huvudområden: förebyggande arbete, tidig upptäckt, lika tillgång till diagnos och behandling samt bättre livskvalitet för cancerpatienter och canceröverlevare. Annat som önskades i framtiden är utveckling av patient och anhörigas roll samt ett mer forskningsvänligt klimat. Katia lyfte även betydelsen av att ha tålamod i att vara i ständig utveckling och att våga släppa saker som idag är ganska bra för att kunna bli ännu bättre.

Region Kalmar läns övergripande kvalitets- och utvecklingsstrategi för att förbättra vårdens kvalitet "Varje dag lite bättre – kraften hos många!" bygger på kraften i allas engagemang och insatser. Just vikten av att arbeta tillsammans lyftes vid upprepade tillfällen under årets onkologidagar och strategin skulle därmed kunna ses som vägledande i ambitionen att göra morgondagens onkologiska vård både säkrare och bättre.

EMMA LARSSON, ONKOLOGI- OCH FORSKNINGSSJUKSKÖTERSKA, LÄNSSJUKHUSET I KALMAR, EMMA.LARSSON@REGIONKALMAR.SE

FOTO: JESSLYN ROSE